

SPIIS TREŚCI

WSTĘP	3
PRAHISTORIA	
Historia jako nauka. Czas w historii.....	11
Najdawniejsze dzieje ludzkości.....	12
STAROŻYTNOŚĆ	
Mezopotamia.....	13
Starożytny Egipt.....	14
Indie i Chiny.....	17
Indie.....	17
Chiny.....	19
Starożytny Izrael (Palestyna).....	19
Fenicja.....	20
Starożytna Grecja.....	21
Sparta - monarchia.....	22
Ateny - państwo demokratyczne.....	23
Wojny Greków z Persami.....	24
Kultura i religia starożytnej Grecji.....	25
Podboje Aleksandra Wielkiego.....	27
Starożytny Rzym.....	29
Początki państwa.....	29
Społeczeństwo rzymskie.....	30
Republika rzymska.....	30
Ekspansja Rzymu i rozwój terytorialny.....	31
Powstanie cesarstwa.....	33
Kultura starożytnego Rzymu.....	34
Powstanie i rozwój chrześcijaństwa.....	36
Upadek Cesarstwa Zachodniorzymskiego (476 r.).....	37
ŚREDNIOWIECZE	
Bizancjum - Cesarstwo Wschodnie.....	39
Arabowie i islam.....	40
Monarchia Karola Wielkiego.....	42

Cesarstwo Ottonów.....	44
Normanowie (wikingowie).....	45
Słowianie.....	46
Pierwsze państwa słowiańskie.....	47
Państwo Samona.....	47
Państwo Wielkomorawskie.....	47
Państwo czeskie.....	47
Państwo bułgarskie.....	48
Państwo ruskie.....	48
Powstanie i organizacja państwa polskiego.....	48
Polska w czasach Mieszka I (?-992).....	48
Polska w czasach Bolesława Chrobrego (992-1025).....	50
Polska w czasach Mieszka II Lamberta (1025-1034).....	51
Polska w czasach Kazimierza Odnowiciela (1034-1058).....	51
Polska w czasach Bolesława Śmiałego (Szczodrego) (1058-1079).....	52
Polska w czasach Władysława Hermana (1079-1102).....	52
Polska w czasach Bolesława Krzywoustego (1102-1138).....	53
Początek rozbicia dzielnicowego - walka o seniorat.....	53
Kultura początku Średniowiecza.....	55
Konflikt między papieżem a cesarstwem (spór o inwestyturę).....	56
Wyprawy krzyżowe.....	57
Zagrożenie ziem polskich w czasie rozbicia dzielnicowego.....	59
Podboje niemieckie.....	59
Krzyżacy (Zakon Szpitala Najświętszej Marii Panny Domu Niemieckiego w Jerozolimie).....	59
Mongolowie (Tatarzy).....	59
Przemiany gospodarcze i społeczne na ziemiach polskich w XII i XIII w.....	59
Próby zjednoczenia kraju.....	61
Panowanie Władysława Łokietka (1306-1333).....	61
Panowanie Kazimierza Wielkiego (1333-1370).....	63
Kształtowanie się monarchii stanowej.....	64
Społeczeństwo stanowe w Polsce.....	64
Powstanie parlamentu angielskiego.....	64
Powstanie monarchii stanowej we Francji.....	65
Sąsiedzi Polski w XIII i XIV w.....	65
Rzeka Niemiecka.....	65
Czechy pod rządami Luksemburgów.....	65
Węgry pod rządami Andegawenów.....	66
Przemiany religijne późnego Średniowiecza.....	66
Benedyktyni.....	66
Cystersi.....	66
Zakony żebracze.....	66
Franciszkanie.....	66
Dominikanie.....	66
Ruchy heretyckie.....	66
Kryzys papieża.....	68
Konflikt francusko-papieski (XIII/XIV w.).....	68
Niewola awiniońska papieża (1305-1377).....	68
Wielka schizma zachodnia (1378-1449).....	68
Ruch soborowy (sobór - zjazd kardynałów).....	68
Wojna stuletnia (1337-1453).....	69

Turcy osmańscy.....	69
Kultura późnego Średniowiecza (gotyk).....	70
Panowanie Andegawenów w Polsce.....	71
Unia Polski z Litwą.....	71
Panowanie Władysława Jagiełły (1386-1434).....	72
Panowanie Władysława Warneńczyka (1434-1444).....	73
Panowanie Kazimierza Jagiellończyka (1447-1492).....	73
Panowanie Jana Olbrachta (1492-1501).....	75
Panowanie Aleksandra Jagiellończyka (1501-1506).....	75
Polityka dynastyczna Jagiellonów.....	75

NOWOŻYTNOŚĆ

WIEK XVI

Wielkie odkrycia geograficzne.....	79
Dualizm w rozwoju ekonomicznym Europy.....	80
Kultura Renesansu (Odrodzenia).....	81
Reformacja i kontrreformacja.....	82
Początki demokracji szlacheckiej w Polsce.....	85
Gospodarka folwarczno-pańszczyźniana w Polsce.....	87
Panowanie Zygmunta Starego (1506-1548).....	88
Panowanie Zygmunta Augusta (1548-1572).....	88
Unia lubelska 1569 r. - powstanie Rzeczypospolitej Obojga Narodów.....	89
Stosunki polsko-krzyżackie.....	90
Pierwsza wolna elekcja - Henryk Walezy (1573-1575).....	91
Elekcja Stefana Batorego (1576-1586).....	92

WIEK XVII

Wojna trzydziestoletnia (1618-1648).....	94
Absolutyzm we Francji.....	95
Rewolucja w Anglii.....	96
Elekcje władców z dynastii Wazów.....	97
Zygmunt III Waza (1587-1632).....	97
Władysław IV Waza (1632-1648).....	98
Jan Kazimierz Waza (1648-1668).....	99
Wojny Polski w XVII wieku.....	99
Wojny ze Szwecją.....	99
Wojny z Rosją.....	100
Wojny z Kozakami (powstanie Chmielnickiego).....	101
Wojny z Turcją.....	102
Bilans wojen.....	103
Elekcja Michała Korybuta Wiśniowieckiego (1669-1673).....	103
Elekcja Jana III Sobieskiego (1674-1696).....	103
Kultura Baroku.....	105

WIEK XVIII

Kultura Oświecenia.....	107
Monarchie absolutyzmu oświeconego.....	111
Rosja.....	111
Prusy.....	113

Austria.....	113
Wojna o niepodległość Stanów Zjednoczonych (1775-1783).....	114
Wielka Rewolucja Francuska	115
Elekcja Sasów na tron polski.....	117
August II Mocny Wettin (1697-1706 i 1709-1733).....	117
August III Sas.....	118
Elekcja Stanisława Augusta Poniatowskiego (1764-1795)	119
Konfederacja barska. I rozbiór Polski.....	119
Sejm Wielki i Konstytucja 3 Maja	121
Targowica. II rozbiór Polski.....	122
Powstanie kościuszkowskie. III rozbiór Polski	124

WIEK XIX

Okres napoleoński.....	126
Kongres wiedeński	129
Sprawa polska za czasów Napoleona. Księstwo Warszawskie.....	129
Ziemie polskie w początkach XIX wieku	132
Powstanie listopadowe (29 XI 1830-X 1831).....	133
Powstanie krakowskie i rabacja galicyjska	136
Wiosna Ludów 1848-1849.....	136
Wiosna Ludów na ziemiach polskich.....	138
Powstanie styczniowe 1863-1864.....	138
Polityka zaborców wobec ziem polskich	139
Zjednoczenie Włoch.....	140
Zjednoczenie Niemiec	141
Wojna secesyjna w Stanach Zjednoczonych (1861-1865).....	142
Postęp w nauce i technice XIX/XX w. (druga rewolucja przemysłowa).....	143
Ekspancja kolonialna w XIX w.	145
Powstanie nowożytnych ideologii.....	147
Powstanie nowoczesnych partii politycznych	148
Rewolucje 1905-1907 w Rosji i na ziemiach polskich	151

CZASY NAJNOWSZE

I WOJNA ŚWIATOWA

Konflikty poprzedzające I wojnę światową	155
Przyczyny wybuchu I wojny światowej.....	155
Przebieg działań wojennych podczas I wojny światowej.....	156
Front zachodni.....	156
Front wschodni.....	157
Pozostałe fronty.....	157
Rewolucja lutowa i obalenie caratu.....	158
Rewolucja październikowa w Rosji.....	159
Sprawa polska podczas I wojny światowej.....	159
Zakończenie I wojny światowej – ład wersalsko-waszyngtoński.....	160

II RZECZPOSPOLITA

Powstanie niepodległego państwa polskiego.....	164
Kształtowanie się granic polskich	166

Działalność polityczna w odrodzonej Polsce.....	167
Najważniejsze partie polityczne II Rzeczypospolitej.....	167
Sejm Ustawodawczy.....	168
Konstytucja marcowa (17 III 1921 r.).....	169
Prezydenci.....	170
Gospodarka II Rzeczypospolitej.....	170
Przewrót majowy.....	172
Rządy autorytarne (1926–1935).....	173
Obóz sanacyjny.....	173
Konstytucja kwietniowa 23 IV 1935 r.	174
Sanacja po śmierci Piłsudskiego.....	175
Polityka zagraniczna II Rzeczypospolitej.....	175
Kultura II Rzeczypospolitej.....	177

EUROPA I ŚWIAT PRZED II WOJNĄ ŚWIATOWĄ

Wielki kryzys ekonomiczny.....	180
Komunizm w ZSRR.....	181
Powstanie faszyzmu we Włoszech.....	182
Powstanie nazizmu w Niemczech.....	183
W przededniu II wojny światowej.....	185
Wojna domowa w Hiszpanii.....	185
Anschluss Austrii.....	185
Agresja na Czechosłowację.....	185

II WOJNA ŚWIATOWA

Przyczyny II wojny światowej.....	186
Kampania wrześniowa.....	187
Działania wojenne w latach 1939–1941.....	189
Agresja Niemiec na ZSRR 22 VI 1941 r.....	191
Wojna w Afryce 1940–1943.....	192
Wojna na Dalekim Wschodzie 1941–1945.....	193
Konferencje Wielkiej Trójki.....	193
Zakończenie działań wojennych.....	194
Okupacje ziem polskich.....	196
Ziemie polskie pod okupacją niemiecką.....	196
Ziemie polskie pod okupacją radziecką.....	199
Formy walki z okupantem.....	200
Ruch oporu na ziemiach polskich.....	201
Ruch oporu w Europie.....	203
Rząd polski na emigracji.....	204
Polskie Państwo Podziemne.....	206
Polacy na frontach II wojny światowej.....	207
Plan „Burza” i powstanie warszawskie.....	208
Bilans II wojny światowej.....	209

PO II WOJNIE ŚWIATOWEJ

EUROPA I ŚWIAT PO II WOJNIE ŚWIATOWEJ

Powstanie Organizacji Narodów Zjednoczonych.....	213
Zimna wojna – USA i ZSRR po II wojnie światowej.....	215

Niemcy po II wojnie światowej.....	219
Powstanie państw demokracji ludowej.....	220
Konflikty na Dalekim Wschodzie.....	221
Chiny po II wojnie światowej.....	221
Korea.....	222
Dekolonizacja Afryki.....	223
Wojny w Indochinach.....	225
Wietnam.....	225
Kambodża.....	226
Powstanie państwa Izrael (konflikty izraelsko-arabskie).....	226
Kryzys na Kubie.....	227
XX zjazd Komunistycznej Partii związku radzieckiego (KPZR).....	228
Rewolucja na Węgrzech 1956 r.....	229
„Praska wiosna” 1968 r.....	229
Konferencja Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (KBWE).....	230
Upadek komunizmu - „Jesień Ludów”.....	231
Integracja europejska.....	235
Przemiany cywilizacyjne i kulturowe pod koniec XX w.....	237

POLSKA PO II WOJNIE ŚWIATOWEJ

Obszar i ludność polski powojennej.....	239
Stalinizacja życia w Polsce - polityka „faktów dokonanych”.....	240
Polska Partia Robotnicza.....	241
„Polska lubelska”.....	241
Referendum (30 VI 1946 r.).....	242
Wybory do Sejmu Ustawodawczego (19 I 1947 r.).....	242
Polska Zjednoczona Partia Robotnicza (15 XII 1948 r.).....	242
Walka z Kościołem.....	243
Walka z opozycją.....	243
Konstytucja PRL (22 VII 1952 r.).....	244
Gospodarka Polski powojennej.....	244
Kultura Polski powojennej.....	245
Październik 1956 r.....	248
Marzec 1968 r.....	249
Grudzień 1970 r. i dekada Gierka.....	249
Czerwiec 1976 r. i powstanie opozycji.....	250
Powstanie „Solidarności”.....	251
Stan wojenny 13 XII 1981–22 VII 1983.....	251
Polska w latach 1983–1988.....	252
Obrady „okrągłego stołu” (6 II 1989–5 IV 1989).....	252
Powstanie III Rzeczypospolitej.....	253
INDEKS NAZW I TERMINÓW.....	254
INDEKS NAZWISK.....	262

- chrzest odbywa się przez trzykrotne zanurzenie w wodzie, a po nim od razu udziela się sakramentu bierzmowania
- rozwinięty kult obrazów i religii (nie oddaje się czci posągom)
- znak krzyża czyni się ze strony prawej na lewą (na pamiątkę przybicia do krzyża najpierw prawej dłoni Chrystusa)
- obowiązuje kalendarz juliański (święta przesunięte są o 13 dni)
- duże znaczenie śpiewu w liturgii

OSIĄGNIĘCIA BIZANCJUM

- bazylika Hagia Sofia (kościół krzyżowo-kopułowy)
- mozaiki
- malarstwo religijne
- piśmiennictwo - literatura w języku greckim
- rozwój nauki (matematyka, astronomia, historiografia)
- akwedukty
- drogi
- mosty
- łaźnie publiczne

UPADEK CESARSTWA BIZANTYJSKIEGO 1453 R. (ZDOBYCIE PRZEZ TURKÓW)

Terytorium cesarstwa rzymskiego za Justyniana Wielkiego

ARABOWIE I ISLAM

WARUNKI GEOGRAFICZNE I LUDNOŚĆ

- **położenie:** Półwysep Arabski
- pustynie, żyzne oazy, szlaki handlowe
- **Beduini** - koczownicy zajmujący się handlem, hodowlą wielbłądów, kóz i owiec

ISLAM

- twórca: Mahomet, któremu w jaskini niedaleko Mekki objawił się Bóg przez archanioła Gabriela
- monoteizm – wiara w jednego Boga **Allaha**, który objawia się ludziom przez proroków
- wiara w życie pozagrobowe i sąd ostateczny
- święta księga **Koran** złożona z 114 sur (rozdziałów), **Sunna** – zawiera prawo muzułmańskie i jest źródłem wiary
- pięć filarów wiary:
  - **wyznanie wiary**: „*Nie ma boga prócz Allaha, a Mahomet jest jego prorokiem*”
  - **modlitwa** – pięć razy dziennie, z twarzą zwróconą w stronę Mekki
  - **jałmużna** – część dochodów oddawana biednym
  - **post** – powstrzymywanie się od jedzenia i picia od wschodu do zachodu słońca, w czasie dziewiętego miesiąca roku muzułmańskiego (ramadanu)
  - **pielgrzymka do Mekki** – odbyta przynajmniej raz w życiu, jeśli pozwala na to sytuacja materialna

PAŃSTWO ARABSKE

- **622 r.** – **hidżra** – ucieczka Mahometa z Mekki do Medyny (początek ery muzułmańskiej)
- zjednoczenie plemion arabskich przez Mahometa
- następcami Mahometa zostali kalifowie
- islam podzielił się na odłamy: sunnicki (90%), szyicki (8% – odrzucają Sunnę)

PODBOJE ARABÓW

- zajęcie Persji, Syrii, Palestyny, Egiptu, Armenii, wybrzeża Afryki Północnej, Indii, Hiszpanii
- stolica: Damaszek
- X w. rozpad kraju na kalifaty: bagdadzki (Persja, Mezopotamia), kairski (północna Afryka, Syria) i kordobański (Hiszpania)

KULTURA I SZTUKA

- tkactwo – jedwab, bawełna, skóry (kurdyban)
- hutnictwo
- medycyna
- matematyka – cyfry na podstawie cyfr indyjskich
- astronomia
- geografia – przekazy podróżnika Ibrahima ibn Jakuba
- filozofia i logika – czerpanie z dorobku Platona i Arystotelesa
- literatura (*Baśnie z tysiąca i jednej nocy*, poematy haftowane złotem na jedwabiu)
- rozwój szkolnictwa

Imperium arabskie na początku X w.

zjednoczenia Polski. W 1306 r. rządził w Małopolsce, Kujawach, ziemi sandomierskiej, sieradzko-łęczyckiej i na Pomorzu Gdańskim.

POLITYKA WEWNĘTRZNA

- 1311 r. - bunt części mieszczaństwa krakowskiego pod wodzą wójta Alberta i bp Jana Muskaty, którzy uznali za swego króla Jana Luksemburskiego, nowego władcę Czech
- 1314 r. - zajęcie Wielkopolski
- **1320 r. - koronacja w Krakowie** - koniec rozbitcia dzielnicowego

POLITYKA ZAGRANICZNA

- 1308 r. - utrata Pomorza Gdańskiego na rzecz Brandenburgii
- próba odzyskania Pomorza drogą sądową - w 1320 r. sąd papieski w Inowrocławiu nakazał Zakonowi jego zwrot i zapłacenie odszkodowania, Zakon odrzucił wyrok
- 1327-1332 - **walki z Krzyżakami** (nierozstrzygnięta bitwa pod Płowcami, utrata ziemi dobrzyńskiej i Kujaw)
- **sojusze z Litwą** (ślub syna Kazimierza z Aldoną Giedyminówną) i **Węgrami** (ślub córki Elżbiety z Karolem Robertem)

Władysław Łokietek zmarł w 1333 r., pozostawiając po sobie kraj zjednoczony, choć nie scalony. Poza granicami kraju pozostawała większość ziem należących kiedyś do Piastów. Jednak koronacja oznaczała niezależność Królestwa Polskiego i odrodzenie się go na arenie międzynarodowej.

Polska w latach 1320-1370

PANOWANIE KAZIMIERZA WIELKIEGO (1333–1370)

Kazimierz Wielki koronował się w 1333 r., bezpośrednio po objęciu władzy po ojcu. Pod jego władaniem znajdowały się Wielkopolska i Małopolska, czyli mniej niż połowa dawnego państwa Piastów. Sytuacja dopiero co odrodzonego kraju nie była łatwa. Ziemie wchodzące w jego skład były wyniszczone wojnami i różne pod względem gospodarczym, administracyjnym i prawnym. Władca nie miał całkowitego oparcia w społeczeństwie, którego część popierała Jana Luksemburskiego – króla Czech. Poważnym zagrożeniem byli Krzyżacy. Dlatego też Kazimierz starał się rozwiązywać konflikty drogą dyplomatyczną, opierając się na sojuszu z Litwą i Węgry.

polityka wewnętrzna	
administracja	<ul style="list-style-type: none"> – podział kraju na województwa i ziemie – umocnienie lokalnych urzędów państwowych (starosta, wojewoda, kasztelan) – kształtowanie centralnych urzędów państwowych (marszałek, podkanclerzy, podskarbi)
sądownictwo	<ul style="list-style-type: none"> – ujednoczenie systemu sądowego – unifikacja prawa – statuty dla Małopolski (wiślicki) i Wielkopolski (piotrkowski) – ustanowienie Sądu Najwyższego na Wawelu
gospodarka	<ul style="list-style-type: none"> – rozwój szlaków handlowych – prawo składu – w mieście z takim prawem kupiec musiał wyłożyć towary na sprzedaż – przymus drogowy – kupiec nie mógł ominąć miasta z prawem składu – reforma celna – reforma monetarna (ujednoczenie monety – srebrny grosz) – wprowadzenie stałego podatku poradnego – 12 groszy z łana w dobrach rycerskich i 24 grosze w klasztornych – wprowadzenie urzędu żupnika
budownictwo	– osadnictwo miast i wsi na prawie niemieckim
wojskowość	<ul style="list-style-type: none"> – budownictwo obronne (fortyfikacje i zamki warowne) – obowiązek służby wojskowej dla szlachty (pospolite ruszenie)
edukacja	– 1364 r. – ufundowanie Akademii Krakowskiej
sprawa następstwa tronu	– 1339 r. – na zjeździe w Wyszehradzie ustalono, iż w razie bezpotomnej śmierci Kazimierza tron w Polsce obejmie węgierska dynastia Andegawenów
polityka zewnętrzna	
<ul style="list-style-type: none"> – prowadzenie polityki drogą dyplomatyczną, unikanie wypraw wojennych – 1364 r. – kongres monarchów w Krakowie z udziałem wielu koronowanych głów Europy, z okazji którego wydano ucztę u Wierzyńka 	
stosunki z Czechami	– 1335 r. i 1339 r. – zjazdy w Wyszehradzie – Jan Luksemburski zrzekł się pretensji do korony polskiej za 20 tysięcy kop groszy praskich, a Kazimierz zrzekł się praw do Śląska
stosunki z Krzyżakami	<ul style="list-style-type: none"> – 1335 r. – w Wyszehradzie sędziowie (Jan Luksemburski i Karol Robert) nakazali Zakonowi zwrot Polsce Kujaw i ziemi dobrzyńskiej, zaś Pomorze mieli zatrzymać jako „wieczystą jałmużnę” (niezadowolone Kazimierza z wyroku) – 1339 r. – sąd papieski w Warszawie nakazał Zakonowi zwrot Polsce wszystkich ziem i zapłać odszkodowanie (nieuznanie wyroku przez Krzyżaków) – 1343 r. – pokój w Kaliszu (Krzyżacy zwrócili Polsce Kujawy i ziemię dobrzyńską, a Pomorze zatrzymali jako „wieczystą jałmużnę”)
stosunki z Rusią	– 1349 r. – zajęcie przez Kazimierza Rusi Halickiej (krzyżowały się tam szlaki handlowe)

ZIEMIE POLSKIE W POCZĄTKACH XIX WIEKU

KRÓLESTWO POLSKIE

- utworzone na kongresie wiedeńskim z większości ziem Księstwa Warszawskiego
- podzielone na osiem województw
- 1815 r. – car Aleksander I nadał mu konstytucję – było monarchią konstytucyjną
- unia personalna z Rosją – każdy kolejny car miał być królem polskim
- odrębne: skarb, moneta, szkolnictwo, parlament, wojsko, aparat państwowy, prawo i sądownictwo
- prawa obywatelskie: wolność osobista, wyznania i wiary, duku, prywatna własność, język polski urzędowy, urzędy tylko dla Polaków, niezawisłe sądy
- 30 tys. armii z naczelnym wodzem księciem Konstantym
- organy władzy:

władca – w jego imieniu działał namiestnik	Rada Stanu		parlament	
	Zgromadzenie Ogólne	Rada Administracyjna	Senat	Sejm
<ul style="list-style-type: none"> - władza wykonawcza - inicjatywa ustawodawcza - prawo weta wobec ustaw sejmu - zwolnianie i rozwiązywanie sejmu i senatu - prawo zmiany konstytucji - prowadzenie polityki zagranicznej - zwierzchnictwo nad armią - mianowanie wyższych urzędników 	<ul style="list-style-type: none"> - organ pomagający królowi - opracowanie projektów ustaw sejmowych - sądownictwo administracyjne - przekazywanie królowi raportów o stanie kraju 	<ul style="list-style-type: none"> - najwyższa władza wykonawcza i administracyjna - rząd złożony z pięciu ministrów: Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, Sprawiedliwości, Spraw Wewnętrznych i Policji, Wojny, Przychodów i Skarbu 	<ul style="list-style-type: none"> - mianowany przez cara - złożony ze szlachty o odpowiednio wysokim dochodzie - uchwalanie ustaw - funkcje Sądu Sejmowego 	<ul style="list-style-type: none"> - uchwalanie ustaw w sprawach cywilnych, administracyjnych i sądowiczych - kontrola rządu - składanie petycji

Konstytucja istniała jedynie na papierze, a car łamał dowolnie jej postanowienia. Wprowadził cenzurę, zawiesił jawność obrad sejmu, mianował Mikołaja Nowosilcowa specjalnym komisarzem.

WIELKIE KSIĘSTWO POZNAŃSKIE

- utworzone na kongresie wiedeńskim z Wielkopolski (bez jej wschodniej części) oraz Kujaw
- podzielone na Rejencje: Poznańską i Bydgoską, te zaś na dwadzieścia sześć powiatów
- język polski w szkołach i sejmie
- organy władzy:

władca	naczelnny prezes	sejm
<ul style="list-style-type: none"> - król pruski - reprezentowany przez namiestnika (Antoni Henryk Radziwiłł) – funkcje reprezentacyjne i honorowe 	<ul style="list-style-type: none"> - sprawował faktyczną władzę - zawsze Niemiec 	organ doradczy

RZECZPOSPOLITA KRAKOWSKA

- utworzona na kongresie wiedeńskim z południowej części Księstwa Warszawskiego, pod kontrolą trzech zaborców
- pół-demokratyczna republika konstytucyjna, oparta na Kodeksie Napoleona i własnej konstytucji
- bez prawa prowadzenia własnej polityki zagranicznej
- umiarkowana autonomia wewnętrzna: język urzędowy polski, równość wszystkich wobec prawa, nie naruszalność własności prywatnej, tolerancja religijna

- organy władzy:

władza wykonawcza	władza ustawodawcza
<ul style="list-style-type: none"> - Senat złożony z przedstawicieli Izby Reprezentantów, Uniwersytetu Jagiellońskiego i państw opiekuńczych - inicjatywa ustawodawcza - wyłączność w organizowaniu policji i administracji 	<ul style="list-style-type: none"> - Izba Reprezentantów - inicjatywa ustawodawcza i kontrolująca - uchwalanie budżetu - kontrola pracy urzędników państwowych - wybór senatorów i sędziów - jej decyzje mogły być wetoane przez przedstawicieli państw opiekuńczych

- duży wpływ na politykę mieli rezydenci, po 1831 r. ingerujący we wszystkie jego sprawy

KRÓLESTWO GALICJI I LODOMERII

- organy władzy

Cesarz	Sejm Krajowy	Wydział Krajowy	Rada Szkolna Krajowa
<ul style="list-style-type: none"> - reprezentowany przez namiestnika - administracja - inicjatywa ustawodawcza - opiniowanie ustaw 	<ul style="list-style-type: none"> - sprawy gospodarki, oświaty i kultury - kontrola nad samorządem powiatowym i gminnym - ustawy wymagały akceptacji cesarza 	<ul style="list-style-type: none"> - organ wykonawczy Sejmu Krajowego - przygotowanie projektów ustaw - kontrola nad samorządem, finansami, kulturą, gospodarką, opieką społeczną - reprezentowanie Galicji przed rządem austriackim - polityka zagraniczna 	<ul style="list-style-type: none"> zarządzanie sprawami szkolnictwa (poza uniwersytetami)

- stolica - Lwów
- 1867 r. - język polski urzędowy
- rozwój szkolnictwa (Uniwersytet Jagielloński, Politechnika Lwowska, Akademia Umiejętności)
- rozwój kulturalny (teatry, obchody rocznic, malarstwo)
- działalność polskich partii politycznych i organizacji paramilitarnych (Sokół, Strzelec, Drużyny Bartoszowe)
- ośrodek polskiego ruchu niepodległościowego
- konflikty między Polakami a Ukraińcami
- zacofanie gospodarcze

POWSTANIE LISTOPADOWE (29 XI 1830–X 1831)

przyczyny	skutki
<ul style="list-style-type: none"> - łamanie konstytucji nadanej Królestwu Polskiemu w 1815 r. przez cara - obsadzanie wysokich urzędów ludźmi oddanymi carowi - niewywiązanie się cara Aleksandra I z obietnic powiększenia Królestwa o dawne ziemie polskie - utrata nadziei na rozszerzenie autonomii - działalność opozycji (Kaliszanie) - wybuch lipcowej rewolucji w Paryżu i obalenie dynastii Burbonów - obawa, że car Mikołaj I wyśle polskie wojsko do stłumienia antyholenderskiego powstania w Belgii - zawiązanie sprzysiężenia podchorążych Piotra Wysockiego w Warszawie, pragnącego odzyskać niepodległość, i zagrożenie aresztowaniem jego członków 	<ul style="list-style-type: none"> - uwięzienie, zesłanie na Sybir lub konfiskata ziemi uczestników i zwolenników powstania - rusyfikacja Królestwa Polskiego - zniesienie konstytucji, którą zastąpił Statut Organiczny - zmiany w oświacie (zlikwidowanie Uniwersytetu Warszawskiego), systemie karnym i monetarnym Królestwa - na terytorium Królestwa stacjonowała armia rosyjska - nastanie ciężkiej ery Paskiewicza - ciągły brak zainteresowania sprawą chłopską ze strony szlachty (udziałowi chłopów w powstaniu sprzeciwił się m.in. gen. Józef Chłopicki) - Wielka Emigracja - niewysłanie przez cara wojsk do Belgii, dzięki czemu ogłosiła niepodległość

II WOJNA ŚWIATOWA

PRZYCZYNY II WOJNY ŚWIATOWEJ

Postanowienia kończące I wojnę światową nie rozstrzygnęły wszystkich problemów, z jakimi państwa Europy borykały się na początku XX wieku. Mieszkańcy krajów pokonanych mieli poczucie krzywdy lub nawet zdrady („cios w plecy” zadany Niemcom). Sytuacja gospodarcza także nie przedstawiała się korzystnie. Wielki kryzys spowodował, iż hasła nacjonalistyczne, równości społecznej i naprawy gospodarczej głoszone przez komunistów, faszystów i nazistów trafiały do przekonania wielu.

Świat nie doceniał zagrożenia w dojsciu w Niemczech do władzy Adolfa Hitlera, w zawiązaniu przymierza przez Włochy, Niemcy i Japonię oraz w **pakcie Ribbentrop-Mołotow**. W Europie zaczęło dochodzić do łamania postanowień traktatu wersalskiego, jednak nie spotkało się to z żadną adekwatną reakcją państw zachodnich, Ligi Narodów ani USA, które prowadziły w tym czasie politykę izolacjonizmu (nieangażowania się w sprawy europejskie).

BEZPOŚREDNIE PRZYCZYNY WYBUCHU WOJNY

- narodziny faszyzmu i nazizmu
- dojscie do władzy Adolfa Hitlera w 1933 r.
- 1936 r. - zwycięstwo w plebiscycie i wcielenie do Rzeszy Zagłębia Saary
- 1936-1937 r. - zawiązane **Paktu Trzech** przez Włochy, Niemcy, i Japonię i powstanie „**Osi Berlin-Rzym-Tokio**”
- 7 VII 1937 r. - atak Japonii na Chiny
- 12 III 1938 r. - wkroczenie wojsk niemieckich wspieranych przez profaszystowskie ugrupowanie Artura Seyss-Inquarta do Austrii
- 13 III 1938 r. - **Anschluss** (wcielenie) Austrii do III Rzeszy (kraje zachodnie tylko niezdecydowanie zaprotestowały)
- 29 IX 1938 r. - **konferencja w Monachium** z udziałem premiera Wielkiej Brytanii Artura Nevilla Chamberlaina, premiera Francji Eduarda Daladiera, Adolfa Hitlera i Benito Mussoliniego (zezwozenie na zajęcie przez Niemcy czeskich Sudetów)
- X 1938 r. - pierwsze roszczenia Hitlera wobec Polski (żądał Wolnego Miasta Gdańska i budowy eks-terytorialnej autostrady przez Pomorze Gdańskie)
- 14 III 1939 r. - oderwanie się od Czech Słowacji i utworzenie proniemieckiego państwa z prezydentem księdzem Józefem Tiso na czele
- 16 III 1939 r. - utworzenie Protektoratu Czech i Moraw z prezydentem Emilem Hachą
- 23 III 1939 r. - zajęcie przez Niemcy autonomicznej Kłajpedy
- 7 IV 1939 r. - opanowanie Albanii przez Włochy
- **28 IV 1939 r. - zerwanie przez Hitlera paktu z Polską o nieagresji**

- 23 VIII 1939 r. – **pakt Ribbentrop-Mołotow** o nieagresji między III Rzeszą a ZSRR, natomiast w tajnym protokole podzielono Europę środkowo-wschodnią na dwie strefy wpływów: niemiecką i radziecką
- VIII 1939 r. – **antypolskie prowokacje** w Gdańsku i w Gliwicach, gdzie doszło do napadu na niemiecką radiostację przez Niemców przebranych w polskie mundury
- przygotowanie planu ataku na Polskę 26 VIII 1939 r. („Fall Weiss”)
- **1 IX 1939 r. atak na Polskę – wybuch II wojny światowej**

KAMPANIA WRZEŚNIOWA

Nazwą tą określa się pierwsze walki obronne wojsk polskich, toczone z wojskami niemieckimi (1 IX–5 X 1939 r.) i z Armią Czerwoną (od 17 IX 1939 r.).

POTENCJAŁ MILITARNY

liczebność i wyposażenie	Polska	Niemcy
liczba żołnierzy	1 000 000	2 000 000
działa artyleryjskie i moździerz	4 500	10 000
czołgi	700	2 800
samoloty	400	2 000
siły morskie	4 niszczyciele (jedynie Wicher był na polskim wybrzeżu, 3 pozostałe, Grom, Burza i Błyskawica otrzymały 31 VIII rozkaz przejścia do Wielkiej Brytanii)	1 pancernik, 16 stawiaczy min i wiele mniejszych jednostek

POCZĄTEK WOJNY

najważniejsze wydarzenia polskiej wojny obronnej	
1 IX, godz. 4.35 Wieluń	samoloty niemieckie nad miastem zrzucają pierwsze bomby
1 IX, godz. 4.45 Westerplatte	– strzały z niemieckiego pancernika Schleswig-Holstein – 7-dniowa bohaterska obrona Westerplatte przez mjr Henryka Sucharskiego i 182 żołnierzy – skapitulowali z powodu braku amunicji i lekarstw
1 IX Poczta Polska w Gdańsku	– 14-godzinna obrona przez 51 pocztowców pod dowództwem ppor. Konrada Gunerskiego – walczyli pomimo użycia przez Niemców miotaczy ognia – skapitulowali z braku amunicji, tych, którzy nie zdołali uciec, rozstrzelano
1 IX Mokra	– dowódca płk Julian Filipowicz – powstrzymanie przez Armię „Łódź” niemieckich jednostek pancernych
1–3 IX Mława	kłęska Polaków, którzy wycofali się na linię Wisły i Narwi
3 IX	– wypowiedzenie wojny Niemcom przez Anglię i Francję, które jednak ograniczyły się do wojny pozycyjnej („dziwnej”) – decyzja o niepodejmowaniu działań ofensywnych na froncie – zakończenie polskiego oporu na granicach
7–10 IX Wizna („polskie Termopile”)	– dowódca kpt. Władysław Raginis – Niemcy chcieli przedrzeć się przez polskie pozycje nad Narwią, a następnie okrążyć Warszawę – przeciw 700 Polakom walczyło 40 tys. Niemców – Polacy zginęli nie oddając swoich pozycji

- powstanie nowego układu politycznego na świecie (zimna wojna, „żelazna kurtyna”, blok państw komunistycznych)
- całkowity rozpad systemu kolonialnego i powstanie państw Trzeciego Świata

Europa po II wojnie światowej – 1945 r.

PO II WOJNIE ŚWIATOWEJ

